

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: ча годину 3 круне; за Србију 3 $\frac{1}{2}$ динара.
За све остале земље 3 $\frac{1}{2}$ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

†
АНКА А. ПАЈЕВИЋА.

Великом и преблагом Богу угодно је било, да после кратког боловања од једног и по дана, позове к себи у четвртак 6. (19.) марта о. г. нашу добру, нашу заслужну и уважену благајкињу, г-ђу Анку пок. Арсе Пајевића, чувеног добротвора народног.

Покојна Анка проживела је са својим садругом, пок. Арсом Пајевићем, књижаром и штампаром новосадским, пуних 30 година у најлепшој слози и љубави. Они су од постанка свога брачног живота сложено делали, чували и унапређивали своје имање и кроз кратак век свој од 30 година доспели, да су постали угледни грађани, поштовани сународници, а по смрти, ево, после Саве Текелије, као највећи добротвори српски у нашим крајевима. Бог их није обдарио децом, па да попуне ту празнину природну присвојили су и посинили још као дете, Пајицу Вујевића, кога су држали као своје рођено чедо, учили га и васпитали и толико спремили,

да је данас професор београдског универзитета. Кад су њега извели на пут, усвоје и друго дете Ђурицу Суботића, кога су такође почели изучавати и који је доспео до III. р. срп. вел. гимназије. Но прерана и изненадна смрт г-ђе Анке, омела је сад ово дете, но ипак му је толико поможено, да ће мајка детиња лако моћи продужити па, ако Бог да, и довршити отпочете студије.

Поред ово двоје деце, прихваћали су они и помагали свако Српче, које се овде учило а тражило помоћи у добрих људи. Они су стално потпомагали велик број младих Црногораца, који се овде учили, помагали су ћерку пок. проте солунског Станоја Рашића, која се овде учила на срп. вишој дев. школи, а поред оваких ђака имали су заштите и потпоре у њих и сви емигранти из Србије. Наши па и страни књижевници вишег реда, патриоте и родољуби, који су посећивали Нови Сад били су у дому, Арсе и Анке Пајевићке присвојени.

подворени и почашћени. Ни један сиромашан путник, ни један страдалник није прошао поред њихова дома неутешен и непотпомогнут, ни једна просветна ни хумана установа није прошла без њихове потпоре у новцу ил у књигама, које су им као књи жарима и издавачима стајале на расположењу, чак и црква и њени служитељи свраћали су у овај родољубив дом, и нашли су свагда овде отворене руке и отворена врата. Овдашња св. алмашка и св. саборна црква сведоци су велике дарежљивости ових побожних хришћана. О божићу и другим благим днима ношене су пуне корпе понуда (јела и пића) из дома њихова у срп. православни убоги дом овде, те су они сиротани вазда благосиљали дарежљиву руку Арсе и Анке Пајевића.

Поред свих тих дневних издатака на разне потпоре и милостиње прискрбили су ипак њих двоје својим вредним радом, својом разумном штедњом за 30 година близу 400 хиљада круна, које су у својој заједничкој последњој вољи а у последњим данима свога живота наменули једино на српске народне просветне цели. Нису хтели, да распачавају своју тековину на многе цели, као што други чинише, него су све свели на две народне потребе на овдашњу српску велику гимназију и овдашњу српску вишу девојачку школу, да бар нешто што потпуније осигурају. Овој последњој српској вишој девојачкој школи оставили су кућу у вредности од 15—16.000 круна и у новцу 14.000 круна, свега око 30.000 круна, да се из прихода та два објекта одевају сироте ученице исте школе и да им се уз то набавља сав учеван прибор, те да се тако олакшава виша научна спрема и боље васпитање женске омладине и у наше сиромашније класе, а сав остали иметак, који у некретнинама и покретнинама износи око 400.000 круна, припашће фонду српске велике гимназије новосадске. С

тим су постали ови покојници највећи добротвори овог нашег јединог средњег просветног завода у Угарској, а с тим су у великој маси до сули уља у ово просветно кандило и народу је пружена нада, да не мора толико стрепити за опстанак овог свог јединог просветног завода у овим крајевима.

Сви ти и многи други чини, који су красили ове две побожне и родољубиве душе, а нарочито г-ђу Анку, која је била помагач и најближи саветник своје супругу Арси и која је својим миразом од 80—100 хиљада круна дала полета њиховом штампарском и књи жарском подузећу, показују, колико се много може да учини вредним, разумним и штедним животом себи и другима и колико може да се уздигне мали и скромни пар људи кад мудро и паметно раде и живе. Зато се и наша Добротворна Задруга и дичи, што је имала у својој средини тако ретку и тако велику Српкињу.

Родољубиви рад пок. Анке А. Пајевића прибавио јој је угледа и поштовања и у ширим круговима народа нашег. Са њених добрих дела и великих прилога на родољубиве сврхе одликовало ју је београдско патриотско друштво Књегиње Љубице својим одборским чланом, а друштво „Црвеног Крста“ у Београду подарило јој свој крст за заслуге. Са тих њених лепих врлина одликовала је и Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња благајничком почашћу, коју је она најсавесније и најтачније вршила пуних пет година, а скупштина јој је увек па и последње године изјављивала признање и захвалу на њеном савесном и уредном вођењу књига и рачуна друштвених. Зато и жалимо тако јако тај велики губитак наш и у знак нашег последњег задругарског и сестринског признања и захвале кличемо: Лака ти црна земља била, драга и мила наша другарице Анка! Вечан ти спомен међу нама!

О П Р О Ш Т А Ј

„ДОБРОТВОРНЕ ЗАДРУГЕ СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА“

од овога одличног члана и благајкиње, велике српске добротворке,

† АНКЕ А. ПАЈЕВИЋА.

Умукоше већ звуци тужног звона,
Ал' не стиша се наша душа бона...
Ах, рано си нас оставила, Анка,
И тако у мах, ко би слутит' мог'о?
То тишти нашу душу без престанка,
Јер још је Српство требало те много.

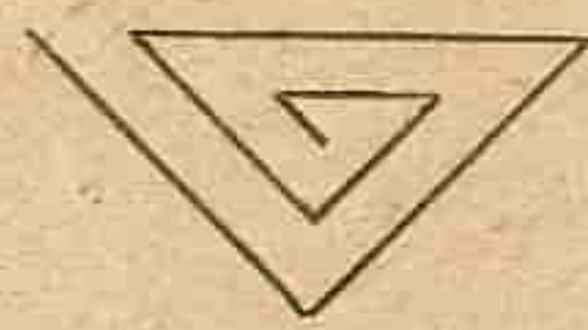
Колико свуда невоље је наше,
Што твоја љубав ублажити шћаше!
Ал дође самрт, која све прекида
И неумитно зле и добре коси,
Па нам и тебе трже испред вида,
Не питајући шта си нам и ко си.

Можда је самрт (то замислит знамо)
За тебе одмор и блаженство само...
Од како оста без честитог друга,
Како те Арса твој остави Анка,
Не беше за те ни цвећа ни луга,
Ни мирне ноћи ни ведрога данка.

Ал то блаженство бол је, сестро, нама,
Сестрама твојим Задругарицама...
Зар пусто место у Задрузи твоје?!
А ко ће нама сад узором бити?
Задатци силни несвршени стоје,
А ниси више међу нама и ти.

Ал кад си пошла, збогом, сестро мила,
Ти си задатак свој већ испунила:
Што твоје беше, све си Српству дала,
Да храни огањ српског просвећења.
Вечна ти памет и вечито Хвала!
Задужила си нас и покољења.

Благоје Бранчић.

Писмо, које се тиче свију Српкиња.

Наш поштовани сарадник и парох из Мале Маргите (у Банату), г. М. Вујић, управио је дољње писмо на уредништво нашег листа, у коме излаже мисли, како да се наш лист унапреди и повећа. Ми и сами осећамо, да је прispело време, да се лист повећа и да се попуни стварима, које засецају у друштвени и домаћи живот нашег женског света. Ми осећамо, да је потребан чешћи разговор међу задругама, које су наш лист прихватиле као свој орган; осећамо да је и време наступило, где ће наши домови почивати једино на женама и да ће скорим само од њих, њихове спреме и њихове добре воље зависити опстанак, напредак и будућност нашег племена, нарочито у овим крајевима, где нас са свију страна подгризају

туђи елементи. Зато и осећамо, да је велика потреба настала, да се наш женски свет што више збира у гомиле, у удружења, па да се ту челичи и снажи у својим народним идеалима, како би што лакше могао одолевати туђинској вишој културној и привредној струји. Наше народне и више школе, дошле су у опасност, да своју народну мисију не могу више вршити у оном обиму у ком су до сад то чиниле, потребно је сад, да им у већој мери приђе у помоћ, књига и лектира, која ће у многом заменити и попунити школу и њен задатак.

С тога износимо ово писмо нашег пријатеља на углед и на размишљање нашим Српкињама, а нарочито нашим Добротворним Задругама, да кажу

своје мисли и учине своје предлоге на излагања г. пароха М. В. Јића, који је поглавито наменио ове речи женскињама путем нашег листа, а ми ћемо тек онда свој суд донети, кад саслушамо мишљења самих женскиња у овом погледу.

Признајемо, да смо ми већ у два маха до сад покушавали, да лист чешће излази, али, кад смо у свези с тим нагласили, да се мора и цена листу повисити, наишли смо одмах на отпор у самом новосадском женском друштву, и ми смо сваки пут напустили ту мисао. Осим тога су нам и неке сараднице са стране изјавиле, да и у њиховом кругу не прихваћају радо повишицу цене.

Но можда су сад и оне и друге наше госпође дошле до других мисли, јер је овај покушај био пре 7—8 година. Зато и отварамо овим писмом поново врата нашим мислећим женскињама и молимо, да се о том изјасне ако не саме претплатнице, а оно бар поједине Добротворне Задруге, које су примиле лист за свој орган, те ћемо се онда према том моћи спремити за све евентуалности и можда идуће 1909. год. отпочети рад на проширеној основи.

Ево писма:

Штовани господине уредниче!

У најбољој намери, да послужим општем добру, пишем ово неколико редака и упућујем их у првом реду на Вас, као уредника нашег јединог женског листа, — те Вас молим, да их са онолико љубави и пажње према свему, што је српско, примити изволите, са колико су и написани, а уједно, да их у цењ. »Женском Свету« на јавност изнесете, да и све задруге женске, па и остали читаоци Вашег листа рекну своју о истом предмету.

Пре свега без икаква ласкања признајем Ваш голем труд око женског задругарства и око уређивања »Женског Света«. То Вам признаје данас без разлике сваки Србин и Српкиња, а што даље, све ће се више ценити и уважавати тај рад. — Ето и у најновијем броју позивате сва она места на оснивање женских задруга, у којима их још нема, а могло би бити. И будите уверени, да тај позив неће остати без одзива.

Српкиње су данас схватиле важност својих задруга, а имају и у мушкој интелигенцији својих искрених помагача.

Но друго је, о чему хоћу да Вам пишем.

У напред Вам изјављујем, да сам најодлучније против сваког мајмунисања и трчања за страним, туђим установама, али кад погледам наш »Женски Свет«, па га упоредим са женским листовима других народа, искрено да Ваш кажем, ја се ражалим. Молим, да ме не разумете криво. Ја желим, да што је наше, не буде лоше, већ што боље и лепше.

»Женски Свет« је истина орган женских задруга, али би му цена много скочила, када би постао општи женски лист свију Српкиња, када би обухватао све гране женског живота, када би доносио из свију области и лепе књижевности и науке оно, што данас занима Српкињу, када би, другим речима, био опширнији, свестранији. — Знам врло добро, да се то не даје постићи без већих жртава, које би опет неминовно тражиле, да се цена листу повиси. Али знам и то, да ни код нас данас, и ако су у нас прилике врло неповољне, није немогуће одржати један женски лист на оној висини, на којој би, према захтевима његове читалачке публике, требао да буде. Па пре него што би се упустили у непоуздано покретање таковог листа, што да не развијемо већ готов лист у том правцу, што да не дотеривамо »Женски Свет« према захтевима данашњег времена? Ставите јавно питање на читалачку публику »Женског Света«, и она ће Вам, ако је искрена, признати, да је »Женски Свет« више не задовољава, да поред њега мора да тражи још и на другој страни обавештаја о појавама у женском свету. Па ће Вам, ако је велим искрена, рећи, да је мало да »Женски Свет« само једаред месечно излази, а да је управо грех, да у њему дописи, бескрајно дугачки дописи о забавама женских задруга заузимају много простора, који би се могао много корисније употребити, а тако исто извештаји о раду појединих задруга, који су заједно са оним дописима управо баласт Вашег листа. Па ће Вам можда и то рећи, да би радије прочитале коју причину, који згодан чланак о женскињу других народа, о домаћем васпитању, о здрављу деце, па тек о многим и многим пословима женским у кући и ван исте. И много што-шта ће Вам признати. Покушајте само, да је запитате! Та овака јавна питања су одавна заведена и врло

су корисна. То је беспристрасан суд јавности, пред којим се клањамо.

Наравно, да ћете на такове изјаве Ви опет своје примедбе учинити; пре свега ћете искрено казати, да се такви захтеви боме не могу остварити при данашњој заиста стешњеној цени листа. Но ја Вас уверавам, да ће Ваша читалачка публика на то скоро једнодушно рећи, да се тога не треба бојати, већ да се листу цена слободно може подићи, и да ће лист не само задржати садашњи број претплатника, већ умножити исти, ако т. ј. буде одговарао захтевима данашњег времена, ако наше Српкиње нађу у њему свега, што их може занимати и као женскиње и као Српкиње, и као супруге, матере, домаћице и т. д. — Ништа се не да наравно преко колена свршити и напречац, а у оваковим стварима је готово увек добро постепено увађати новину, па се мора рачунати и са приликама нашег народа, но ипак би се за коју годину могло створити од „Женског Света“ угледан женски лист. А ево, како:

Прво би се имале све задруге обвезати, да годишњим прилозима створе фонд за издржавање свога органа; у ту сврху би могла и свака задруга још по једну забаву приредити, а и иначе би се имало у свакој прилици старати, да тај фонд напредује добровољним прилозима, легатима и т. д. — У одбор за старање око издржавања листа слала би свака задруга по једну своју чланицу.

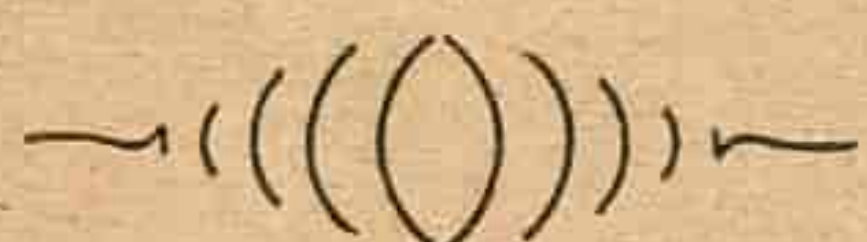
У самом листу, да се доносе краће приповетке, фељтони, песме, даље чланци из свију области науке и о оним предметима, које женски свет занимају, особито одомаћем васпитању, о здрављу деце, о домаћим пословима. — Лист да излази бар двапут месечно у данашњем обиму, но извештаји о раду задруга као и дописи о појединим забавама, да се доносе у нарочитом додатку, као код „Привредника“ што је „Задругарство“ или на корицама, које би се ради тога и ради реклама имале завести. — Да се заведе стална рубрика о женским ручним радовима, а особито о шивењу белог рубља и хаљина, даље о кувању и справљању јела. Према повећаном материјалу цена листу да буде већа, а постепено да се уводе илустрације.

То је у главним потезима оно, што би, по мом скромном мишлењу, ваљало учинити, ако хоћемо да створимо један добар женски лист који нам је нуждан као кора хлеба. И док не створимо добар женски лист, бадава ћемо се тужити на Српкиње, што држе стране листове. Та виде оне, шта је лепше и боље.

Из својих домова можемо само тако истиснути туђинске листове, ако нашој читалачкој публици пружимо бар приближно онако добре и укусне српске листове, као што су они страни.

Ето, то ми је лежало на срцу, па не замерите, што се искрено исповедих и будите уверени, да Вас особито поштујем.

М. Вујић.

БОЖАНСТВЕНА ПОЕЗИЈА.

Пред крстом твојим, знамењем часним,
Уставих поглед, страдалче свет,
Ох то су дари што ти их даде
Човек, створ бедан, грехом обузет!...

Гледајућ' копље, венац од трња,
Срце м' се следи, од страха мрех,
— Земља се тресе, помркну сунце,
С дарова што их принесе грех!...

И ти ми пружи причесну чашу,
Ја примих вером вишњи дар твој...
— Пред тобом стоји херувим светли,
— Страшни серафим твој!...

Т. Бечеј.

Ох, ту је пропаст бездана црног,
Ох ту је удес зао и крут,
Ту вечан плач и шкргут зуба,
— Зар нигди близу спасења пут?...

На другу страну поглед ми лута,
Утехе тражи, ал она спи,
— Теби припадам, о вечна правдо,
Ох, шта ли даде за мене ти?...

Хришћанка.

Женско питање.

(Посвећено мојим милим родитељима).

Да мушка половина човечанства нема искључиво право на оне подобности, које нам култура пружа, него и да друга пола, коју наше мајке, жене, сестре и кћери сачињавају има право затражити за свој део сва преимућства умног напретка, јасна је истина, те у данашње доба не може и не би смело више ни бити питање!

Нема оних чињеница, којима би било могуће доказати, да је потлаченост, у којој жена кроз силне векове само ради неприродних, погрешних и себичних институција свој живот провађа, да је то стање и оправдано; ко љуби истину, не сме доказивати, да је робовање и мучни живот жене у вечитој тами незнања оправдано, јер жена није зато на свету да најгрубље радове врши, а захвала да јој је потчињеност њене племените душе.

Тих доказа, који би овакову неправду и варваршгину за надаље оправдати могли, нема нити их може бити, јер жену је природа слободним бићем створила, садругом, искреним пријатељем и помагачем мушког пола.

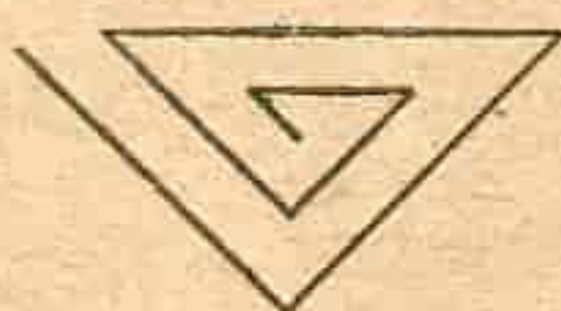
Жена наших старих, који су свој живот у вечитим бојевима провађали, могла је све и сва свом мужу бити и без знаствено и уметнички развијеног душевног живота. Природа, која нас је обдарила лепим умним својинама, побринула се и за средства, која би у разним животним околностима (до којих нас она сама доводи путем развитака), исте својине на сваком ступњу живота и културе одговарајућој сврси довела; сувишак би нам непотребан био и сметао би: шта би могао започети н. пр. сурови војник са усавршеним и њежно образованим бићем каковим Plinius његову Фаннију описује? — или, ако би она може бити баш путем њеног изображења храброг, поштеног но суровог борца у свим околностима као добра жена потпомагала, колико би њених ду-

шевних драгоцености, колико пријатних и у другим брачним околностима доброшлих особина и вештине биле изгубљене за једноставног борца!

Овим сам хтео рећи, да културно изображење код оба пола треба једнаким кораца да напредује, а нарочито онда, када наступи онај стадуим еволуције, у коме знанств и уметност њеним сретним упливом почиње обузимати и средњи сталез народа; тада не само да би не праведно било, него би формалан атентат био на наш народни живот, ако би женски пол, који нам је у прошлости силне јунаке и челик-Србе одхранио, само зато хтели бездушном одгнати из узвишених сфера напредне културе, што су наше бабе и прабабе и без знаности и уметности живи примери разборитости, верности, храбрости и морала биле; истина, имамо још и дан данас женскиња, које су, без вишег образовања, ипак узорне жене и матере, те као такве дају живе примере човечанске и породичне врлине, но сваким даном су све ређи овакови примери. Култура и несталност модерног доба немилостиво јуриша на бедеме старог начина живота, те нам та околност доказује, да је прека потреба да се и женски пол потруди, да се својим умним радом подигне на онај степен, који нашем народном животу у оквиру новог доба одговара.

Ретки су случајеви, у којима се човек помоћу његових урођених својстава до оног ступња подићи може, на коме се одабране умне силе човечанства налазе, а већина тих рођених генија без знања увек стоји испод онога ступња, који би поред даровитости њиховог духа постигли, да су га постепено култивисали. Без сумње је дакле, да је умни рад потребан широј маси народа.

(Продужиће се).

СУЗЕ

НАД ЋЋ КНЕЖЕВИЋИМА СТАНИСЛАВОМ И СТЕВАНОМ,

дјецом кнежевића МИРКА

а унуцима књаза НИКОЛЕ I.

Ниједног више... нестала су оба:
Два мила чеда сад су до два — гроба.
Зар није, судбо, с једним доста било?
Бар један мајци да оста на крило...
Ах, празна ено постеља је мала,
У којој два су сокола лежала.

Кад јутром сунце кроз прозоре сине,
Кога ће бабо будит: Устај, сине?!
Њих два је им'о, сад ниједног више,
Бабајка тужног рано оставише...
Ах, празна ено постеља је мала,
У којој два су сунашца лежала.

Чија ће уста дозивати: мати?
Чије ће руке мајку миловати?
Ко ће скакутат' весело у дворе?
Цвијеће ко ће бити Црне Горе?
Ах, празна ено постеља је мала,
У којој два су пупољка лежала.

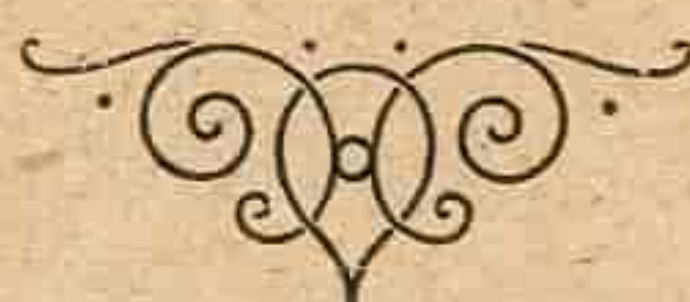
Ко ће на крилу добре старемајке
Од јако сједјет' слушајући бајке?
Ко ће пред с'једог од сад трчат' ђеда,
Кад нема више ни једнога чеда...
Ах, празна ено постеља је мала,
У којој до сад радост је лежала.

Доћи ће ђедо, да одмора тражи,
Од сињих брига душу да оснажи,
Ал' мјесто мелем' наћ' ће нових мука,
Јер нема више невиних унука...
Ах, празна ено постеља је мала,
У којој два су унук а лежала.

Хај, биће Црне и од селе Горе
И биће сунца, бити рујне зоре.
Ал' може л' сунце и у срце сјати?
Може ли зора рани мелем дати?...
Ах, празна ено постеља је мала,
У којој до два зрака су лежала.

Боже милости и кушања тешког,
Отклони сумор од књаза витешког!
Тисуће клечећ' моле благослова:
Нек сине зора — дође нада нова...
Јер празна ено постеља је мала,
У којој досад нада је лежала.

Благоје Бранчић.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 26. фебруара (10. марта) о. г. под председништвом начелнице г-ђе Јулке *Радовановићке*, која је одмах известила, да је у име задруге изјавила саучешће г-ђи Љубици *Машавуљки*, нашој чланици, за изгубљеним супругом и књижевником *Симом Машавуљом*, као и другој нашој чланици; г-ђи *Зорки Шеве Дунђерског*, велепоседници и председници сентомашке Добротворне Задруге Српкиња, за изгубљеном матером, *Јулком Јовановићком*, чланицом Просветне Задруге Ст. бечејске, и велике ктиторке, народне што је одбор примио к знању с изразом: слава покојницима. — Иста извештава, да је лично умољена од председнице

овдашње Прве Женске Задруге, г-ђе Пијук-вићке, да изашље и наша задруга неколицину госпођа из своје средине, које ће као новосадске госпође без разликe вере и народности агитовати за једну забаву, која би се приредила овде од првих певачких и предавајућих снага из Будимпеште у корист санаторијума Ерцхерцога Јосифа. — Умољавају се, да се приме тога подначелница, одборница Софија Кодина и скупштинарке Вида Вулко и Ирина пл Новић. — Поводом приватног писма и молбе председнице друштва Кнегиње Љубице из Београда, упућено на нашу благајкињу, г-ђу Анку А. Пајевића, решава се, да се наша задруга упише за редовног члана патриотског друштва Кнегиње Љубице са 10 К годишњег приноса и умољава се г-ђа Па-

јевићка, да ову чланарину пошље већ и за ову 1908. год. на одређено место. — На молбу срп. правосл. цркв. општине из *Лучана*, крај Бериња, додељује се 10 К из друштвене благајне на подизање срп. православне цркве у истом месту. — Благајкиња г-ђа Анка А. Пајевићка извештава, да је скупила, које она, које потпредседница 222'44 круне за подизање нове гимназијске зграде у Скопљу, осим оних 50 круна, што је сама за себе послала већ. У ту своту урачунато је 63'04 круне, што је за ту цел примила преко уредништва „Браника“ из Грабовца и 23'46 К из Ст. Футога. Узима се на повољно знање и умољава се благајкиња, да ту своту отпреми преко српског митрополита београдског на одређено место и за одређену цел. — Перовођа изјављује, да је отказао друштву Привреднику у Загреб посредовање за намештање девојчица његових у месту, јер му то прави много посла и неприлике и моли, да се тога прими која госпођа из одбора. Пошто се нико од одборкиња не јавља за то, узети овај извештај на знање. Уједно се умољава перовођа, да тражене исказнице по саслушању дотичних госпођа и господара већ примљених Привредникових питомица овде испуни и пошље Привреднику. Остали дописи Привредникови, који се односе на женидбе појединих младића, као и разни позиви на забаве и скупштине узимају се на знање.

И Р И Г.

Славна скупштина!

Ево нас, хвала пожртвовности наших чланица, и пети пут, да бацимо један летимичан поглед на рад наш за минулих пет година, а понаособ на рад и последице истога у прошлој 1907. години, те да се плодовима његовим веселимо и црпемо снаге и одушевљења за делање у будућности, а у неуспесима да добро загледамо у очи приликама, ради којих не могосмо у извесним намерама постићи успеха, те да најпре те отклонимо, а после поново приступимо извршењу тих питања.

Ни једно друштво у нашем народу није могло за кратко време постићи бог зна какве успехе, а најмање друштва овакова, као што је наше, које поред помагања сиротиње, има да у своме делокругу ради на друштвеном препороду у културном и просветном правцу српског женскиња. Тежак је то и претежак рад, јер се мо-

рамо борити са силним препрекама, које нам као укорене предрасуде, зле навике и т. д. стоје на путу, да своје циљеве у краћем времену постизавамо. Али, што се не може постићи у години две, може се у педесет, шездесет, само неко мора почети, па ће други нараштај задати даље на темељу, кога ми ударисмо, а трећи доћи можда и до врхунца зграде, до циља.

Из овога већ можете видети, да ми, делајући у заједници и не мислимо толико на садашњост и да нас ни најбољи успеси у питањима садашњице не могу успавати, па да се на лаворикама тих успеха, који можда имају само пролазну корист, одмарамо.

Наш је рад управљен у корист будућих нараштаја, те будемо ли имали ту корист у виду, не ћемо у нашем раду никада малаксати. Овакав рад врло тешко скупља око себе раднике, те је у томе тешкоће, па зато још немамо у много места овакових задруга, а и ове што постоје, не могу се похвалити са многим бројем чланица, јер што не могу десет урадити, може стотина и обратно. Није само код нас тако; тако је скоро код свију наших добротворних задруга, те с тога не видимо још јаче развијен рад, а још мање какве заједнице у томе раду, а немамо још ни данас главног одбора, главних скупштина, које би давале правац раду свију нас, него поједине раде како умеју и знају, појединце се боре са разним препрекама, а свака јасно види, да би се у заједничком раду исте лакше отклањале. Но добро је, што смо и овако, какве смо данас, на многим местима перекреле, те се одржавамо, што је ипак у корист нашег народа.

За удружења друге врсте, као на пр. новчане заводе и т. д. где сваки појединац очекује користи или на уложен новац, или акције или од положаја, који заузима као члан управе или посредник, ту се отима свако, а за наше, где мора свако да метне крст на свој новац и још уз то да ради на корист малих и незнатних, те на корист народа нашег, ту се нико баш не отима, шта више, многи нас и прекидом оком гледају, беже од нас када им се приближимо и позовемо, да буду бесплатни војници народа свога у одбрани његовој од многих зала, који га трују, убијају. Тако видите, под наш барјак се многи не стимају. Али, као што видите, идеја, која је исписана на нашем барјаку,

светла је и чиста као сунце, те место злата, улева у наше душе топлине, која је и Вас многе загрејала за њу, за рад свој, за његов напредак. Па то је тек за Вас, српске женскиње, дика и понос и тиме Ви све Ваша имена исписујете златним словима у културној историји народа српског, што за његов препород војујете без паре и динара.. Али, морамо загревати још и друге, а то ћемо учинити, ако дадемо себи још више труда, те још многе Српкиње упознамо са нашим радом, пружимо им прилику, да осете наше одушевљење, вољу у томе раду, т. ј. ако их доведемо ближе нашем заједничком огњишту, те им укажемо на слике, које ће се у будућности остваривати, и на којима ми тек само поједине потезе испртавамо. Можда наш рад не ће задовољити многе, који у њега нису посвећени, али ми, чланице, имајући на уму, да зидамо тек само темеље правом раду, можемо бити задовољне. Што ће бити лепша кућа, што лепша слика, све се дуже гради, треба времена. Али, био наш рад ма како цењен од оних, који у њему учествовали нису или су нам можда још и препреке стављали, ми се не стидимо изнети га ево на јаву, јер што се према приликама, у којима живимо, према друштву, у коме радимо и према новчаним средствима, којима располажемо, могло учинити, то се и учинило и урадило. У прошлој години одржао је управни одбор десет својих редовних седница, у којима је био вазда довољан број чланица за донашање закључака а у неколико седница биле су све чланице присутне. У тима седницама су расправљана разна питања, донашани закључци, које ћемо ниже навести.

Да би, у колико је то могуће, удовољили §. 2. друштвених правила, који говори о задацима наше задруге, завели смо јавна предавања за матере, те је на св. Димитрија, у присутности око осамдесет Српкиња, држао тајник друштвени предавање о домаћем васпитању, које је пажљиво саслушано, те је овоме одбору мило истаћи, да су матере склоне оваким предавањима, те је закључено, да се и надаље држе четир пута у години, на којима ће се расправљати разна питања, која засецају у наш друштвени живот. Гледаћемо, да за изта задобијемо и неке чланове овдашње интелигенције.

Један од главних задатака био нам је: *оснивање* дечјег забавишта, које нам је врло нужно,

и које ће бити десна рука родитеља и наше основне школе. У поменутом предавању указано је на околност, да многи родитељи не показују довољно брижљивости око васпитања своје деце на дому, а главни је узрок у сиротињи, која је овладала у неком делу нашега народа и у деоби, те отац и мати морају на рад, а дечица остају остављена сама себи, те тако долазе у прилику, да још у своје млађане душе примају клице разних порока, које после тешко и школа искорењује. Код многих је и неспособност, да управљају васпитањем своје деце на дому. Ретке су матере, које не би желеле, да се забавиште оснује, али мало их је, које би биле вољне, да што и плаћају. Код многих игра улогу опет сиротиња и та околност пречи, да се у већем обиму приступи оснивању. Наша су новчана средства још недовољна, а фактори, који би могли притећи у помоћ, још нису за исто забавиште загрејани, те је до данас само политичка опћина притекла у помоћ са годишњих 200 К и прва задруга за помагање и штедњу у Иригу са 100 К. Али, да би матерама очигледно показали корист од забавишта, решили смо се, да га у току ове године, ма само за неколико породица, које би могле плаћати 2 К месечно за своје дете, подигнемо, те ће нам бити мило, ако се таквих пријави више, те да узмогнемо и оне примити, који су сиромашнији и који би могли плаћати по 1 К, а оне најсиромашније, без родитеља или без икаквог надзора и бесплатно. Тако би почели. Кроз коју годину дана, а можда још и идуће године, мораће се овде подићи виша девојачка школа, те ћемо настојати, да се уз њу дозида и дворана за забавиште, где би се деца забављала, односно одваспитовала у зимским месецима, када не могу бити у природи. Ваљда ће нам онда бити лакше, да задобијемо наклоност и српске црквене општине, а и других, да нам притекну у помоћ, док ми не будемо у таквим новчаним приликама, да узмемо на себе сву бригу око забавишта.

Пре две године дана искрела је мисао, да српске женске добротворне задруге подигну споменик Милицы Српкињи, која је певала народу српском, а умрла у Београду. Иницијатива је искрела из круга самих Српкиња, а наша је задруга узела ствар у своје руке. Обратили смо се најпре на све задруге у „Женском Свету“, а после једним позивом на све поједине мо-

лећи их, да прошле зиме приреде забаве у ту сврху, или притеку у помоћ ма и са најмањим прилозима. Многе се одазваше са прилозима, те смо до сада скупили са стране 460 К. 84 ф. а саме смо ми приредиле забаву у корист споменика, где смо све своје прилоге приложиле, те је остало чистих око 200 К. те сада имамо 660 К. 84 ф. Доста је за споменик скупило Коло Девојака у Београду, око 550 дин., које од књиге: „Споменица Милице Стојадиновић — Српкиње“, које добровољних прилога. Пошто нема изгледа, да би се више скупило, решили смо, да се још у току ове или 1909 године, о Видовдану, у Манастиру Раваници, подигне ма и скромнији споменик. Та када нисмо били кадри нашем народном славују, Чика Јови Змају скупити више и подићи лепши споменик, доста је онда скупљено и за Милицу. Нисмо још доста, као н. пр. Французи, Чеси и други народи, одушевљени за споменике, те да дамо тако и видљива знака нашег пијетета према раду наших умних великана за наше опште добро, утешна је ипак појава, да смо за Милицу и оволико постигле. Обратиле смо се на Управу Манастира Раванице за дозволу места у манастирској башчи, која се готовошћу нашој молби одазвала и већ замолила дозволу од велесл. српског народно-црквеног саборског одбора и тако ћемо и ову ствар привести своје остварењу.

Овој управном одбору много лежи на срцу васпитање нашег женског подмлатка, те приметивши, како се слабо и споро за исти фактори, који би требали да овој питању посвете највећу пажњу, јер само од добро однегованих матера, можемо се у краћем року надати и целокупном нашем препороду. Још пре тридесет година, водили су о томе бригу у Иригу скромни супрузи из занатлијског staleжа Шапулић, оставивши за оснивање Више девојачке школе кућу и око 16.000 К. готова новца, која је свота данас нарасла на 120.000 К. Прилике су хтеле, да је наш Велесл. српски народно-црквени саборски одбор закључио, да се у једној већој српској општини у Срему подигне Виша девојачка школа, под условом, да се општина побрине за кућу, намештај и учила, а из народних ће се фондова плаћати учитељи. У нашој српској црквеној скупштини у пролеће 1907. године некако се ова ствар повољно реши, али је на томе и остало. Спис је отишао, али није било никога, да се заузме, да се та ствар по на-

ше место повољно реши, јер у Иригу има око 4000 Срба и скоро чиста српска околица. Када смо виделе, да се врло мало ради од стране позваних и чули, да ће се дозвола дати другом месту, у коме нема ни половина толико Срба, отишле смо корпоративно нашем посланику на српском народно-црквеном сабору г. др. Младену Лисавцу, и замолили га, да се код Велесл. саборског одбора заузме за ову ствар. Успех смо постигли, јер је г. посланик са још четири члана српског црквеног одбора наше општине отишао у Карловце и заговарао ову ствар, те се надати, да ћемо успети. — Ми смо и овде учиниле своју дужност.

Свако српско срце потресла је велика несрећа, која је задесила српски народ у старој Србији, где су непријатељи наши, непријатељи српског имена, његове просвете и будућности, запаливши зграду српске гимназије у Скопљу, намислили уништити тамо тај средњи просветни завод наш. Сматрале смо својом српском дужношћу, да узмемо удела у овој невољи наше браће, да им притекнемо у помоћ, да из пепела поново подигну свој просветни храм, да се узмогну тамошњи Српчићи и надаље образовати, да буду ономе крају просветно-културни пионери српске мисли, српског спстанка. Умољене су чланице управе, да зађу по српским домовима, те купе на ту целъ добровољне прилоге, те је до данас лепа свога скупљена, а скупљање ће се још наставити, те ће се прилози ускоро послати. Исто су тако чланице показале своју ревност и при распачавању календара „Вардара“, који издаје Коло српских сестара у Београду и од кога је чист приход намењен пострадалој браћи нашој у Старој Србији и Македонији од зулума крволочних Арнаута и Бугара.

Задруга је наша учествовала и у оправци овдашње св. Теодоровске цркве, одредивши из своје благајне 50 К прилога, осим тога су чланице и појединце прилагале на ту цел.

Колико су нам средства допуштала и у колико је било потребе, помагали смо и овдашњу сиромашну децу, сироте удовице, интернат српске учитељске школе у Сомбору и т. д.

Друштвени иметак, после свију расхода, које ће вам благајница потање раложити, порастао је на 2169 К. 33 ф. Умножило се у прошлој години са 245 К. 51 ф. Овде нису ура-

чунате своте за дечје забавиште, него само наша чиста имовина.

У години 1907. уписало се 5 нових редовних чланица, али је на жалост течајем исте године истуило сеобом и иначе 6 а од помажућих 6, што овде са жаљењем спомињемо.

Ово је у главном слика нашега рада у прошлој години. Нема установе на овоме свету, која би могла напредовати без материјалних новчаних средстава. Многа и многа лепа замисао многих друштава, па и нашег, мора да чека своје време, односно, када стечемо толико материјалних средстава или док за поједине не заинтересујемо већи број нашега грађанства. да притеку у помоћ са новчаним прилозима. Многи замерају, што се од уплате чланарине тако мало троши на поједине установе у садашњини, те веле, да ми само прикупљамо новац на голцу, који тако мртав лежи само на прилоду. Немају право. Докле год не стекнемо толико редовних чланица и помагача и добротвора, што данас још потеже иде, те да у смислу правила узмогнемо већу своту трошити, морамо тежити за тим, да чувањем друштвене имовине исту по могућности умножавамо, те да бар кроз десетину година приступимо остварењу наших замисли, као: спротшита, школе за кување, шиће рубља и т. д.

Које задруге имају много редовних, потпомажућих чланица и чланова, као у Загребу, Пакрацу, Сомбору, Земуну и т. д. те издржавају женске и мушке интернате и т. д. али ми, као још младо друштво, са оваквим малим новчаним средствима, не можемо још за њима ни поред наше најбоље воље, док не ојачамо. С тога ћемо и у будуће наш рад удешавати тако, да јавним предавањима радимо на препоруку нашег женскиња, а тиме ћемо их, надамо се бар, задобијати за ову нашу установу и наше циљеве те тако унапређивати и материјалну страну наше задруге, те обилније моћи притицати у помоћ разним хуманим установама и у нашем месту и на страни. Сада имамо 40 редовних чланица, потпомажућих 21, свега 61. Надамо се, да ће се овај број у току ове године повисети. На Велику Госпојину, као на дан свога креног имена, светиле смо водицу и секле славеки колач, а кума нам беше г-ђа Спасенија Косановић, удова кр. кот. предстојника и лепим даром обдарила задругу.

Молимо сл. скупштину, да прими и одобри овај наш извештај и управном одбору даде разрешницу на овогодишњем раду.

У *Иригу*, 2. III. 1908.

Тајник:
Стеван Радић.

Председница:
Марија Н. Симоновић.

Бела Црква.

Добротворна Задруга Српкиња белоцркванкиња, одржала је под председништвом своје начелнице, г-ђе Зорке Стефановићке, овогодишњу редовну главну скупштину задружну, дана 8. фебруара, те пошто је претходно обављено оверовлење задругарица, а констатовано, да је за држање скупштине прописани број задругарица присутан, и начелница исту за отворену прогласила прешло се читању редовних и потпомажућих чланица из чега се увидело да је задруга на прошлој години бројала 32 редовне и 30 потпомажућих чланица. Од тих су у току године своје иступање из задруге пријавиле 2 редовне и то: Јелена Крстић и Ленка Петровић и 4 потпомажуће чланице и то: Јелисавета Разуменић, Марија Јовановић, Марија Калиновић и Наталија Гавриловић, услед чега је наређено брисање имена њених из задружне књиге. Иступање поменутих госпођа из задруге није имало по исту никаквих штетних последица, јер су у току године 7 нових задругарица своје ступање у задругу пријавиле, и то г-ђе: Вера Ристић, Бланка Путник и Љубица Јовановић за редовне и г-ђе: Даница Лазаревић, Софија В. Терзић и г-ђа Даринка Јанкулов за потпомажуће чланице. Све нове задругарице примљене су и издате су им уз један примерак статута уобичајене пријемне карте. За тим је следовао спомен умрлих задругарица тиме, што су имена њихова у скупштини прочитана а скупштина је устајањем с места одала почасти покојницама кликнувши у глас: „вечан им спомен.“ Из извештаја одборског о раду му за 1907. годину увиђа се, да је Задруга издржавала шест старих немоћних удовица, издавајући им редовну месечну припомоћ у новцу; да је друштву „Привреднику“ у Загребу послала 25 круна за шегртски фонд, да је депутативно учествовала при 40 год. прослави рада и цостанка оvd. срп. певачког друштва, даровавши прилог од 10 круна; да је међу задругарицама скупила 20 К 60 пот. добров. прилога за изнемоглу удову Ракилу

Путник, матер овд. житељке г. Ленке Гавриловићке; да је на вел. Госпојину прославила на свечан начин свога патрона, свећењем водице и пререзивањем свечарског колача, којом је приликом госпођа Марија Савићка оснивачица и најстарија задругарица колач са г. протом пререзала и 50 круна добров. прилога задружној благајни поклонила. Слава јој! — Из извештаја благајнице г. Марије Ђ. Поповићке увиђа се да је задруга прошле године имала примања 402 К 62 пот. а издавања 294 К 40 пог. По томе је година та завршена са сувишком од 108 К 21 пот. која је свота на приплод уложена. — Ван тога увидесмо и то, да се готовина задружна састоји из 2671 К готовог новца, који је у овд. срп. кред. Банци на приплод уложена и из 5 комада акција истога новчаног завода у вредности од 500 круна. Оба горња извештаја узела је скупштина с одобрењем на знање и благајници је изречена проток, благодарност на труду и раду њезином око унапређења задружног и издат јој је апсолуторијум за прошлу годину. Под једним је једногласно примљен и прорачун за год. 1908. и издат је одбору с упутством да га се мора придржавати. — За овим је следовао избор нове управе задружне којом су приликом са акламацијом поново изабрате за начелницу: г. Зорка Стефановићка, за подначелницу г. Емилија Ђорђевић-Нанчић, за благајницу: Марија Ђ. Поповић; у одбор гђе: Јулка Павловић, Милица Радосављевић и Јулка Нешић (поново); за преглед. рачунске: гђе Марија Зита (нова), Ката Л. Путник и Ана Путник (поново). За оверовлење записника умољене су гђе: Даница Петровић, Катица Попов и Олга Милутиновић. Пошто је овим дневни ред исцрпљен био, начелница се захвалила присутним задругарицама на њеном лепом одзиву и скупштини закључила, после чега су се задругарице са пуно задовољства својим домовима вратиле.

Б е ч.

Задруга је навршила о Ваведенију 1907. год. своју 6-ту годину постанка. Задруга врло скромно напредује, јер овде је мали број Срба, који могу задругу потпомагати. Задруга броји једва 32 члана, а то је тако мало, да се једва може што радити. Код тако малог броја чланова сметају овде и друге прилике. Великоварошки живот развукао је и онако ретко Српство на све

стране ове простране вароши, те се врло тешко могу да скупљају, а и рад, коме су одани, не дозвољава честе састанке. Отуда је и наша главна скупштина од 30. јануара (12. фебр.) ове године била слабо посећена. Услед жалости наше поштоване гђе председнице, отворила је скупштину вредна подпредседница гђа *Јелка Прохаска*. Морам овде истаћи на углед гђу Прохаску, која крај свога слаба здравља, показује сваком приликом, како јој опстанак задруге на срцу лежи. Њена је заслуга, да у опште Задруга може да одржи по коју забаву. Она својим заузимањем много допринаша да Задруга у овим тешким приликама може да опстане. Скупштина је одржана следећим редом. Прво је прочитала тајница скупштински записник од прошле год., за тим је читан извештај годишњега рада друштвеног, из кога се видило, шта је све урађено прошле године. Одбор је држао три своје седнице и међу осталим решио, да се „Привреднику“ у Загреб за шегртски фонд изда принос од 20 круна, поплављеницима у Србији издато је 40 круна. За зидање спаљене гимназије у Скопљу, предато је академском др. „Зоре“ у Бечу 40 круна. За епархијско-школски фонд у Бачкој послато је 20 круна, за градњу школе у Двору 10 круна, за разне остале милостиње, 129 К 56 фил. Од ових су највише помагани потребни ђаци и неколико сиротих удовица. Примање је било мање но у прошлој год. и ако број чланова није мањи. О Ускресу, као и о Божићу, сакупила је Задруга Привредникове шегрте, ту сироту далеко од својих забачену децу и обдарила их по нашем лепом српском обичају. Слава наша, св. Ваведеније, обављена је и ове као и досадањих година врло лепо. Прво је на служби споменуо умрле чланове преч. г. Михајло *Мишић* прота овдашњи, потом се искупиле Задругарке у сали општинској, где је опет г. прота пререзао колач, којег је за славу приредила кума одборкиња, гђа *Љубица ил. Бајић*. У вече је одржана забава, за коју има највише заслуга гђа Јелка Прохаска.

Тајница је известила скупштину, да је задруга смрћу изгубила два најврснија подпомажућа члана и то: *Теодора Остојића*, супруга наше пошт. председнице и *Николу Капачију*, управитеља овдашње трг. школе, за којима је скупштина устајањем изразила тугу. Даље је прочитан именик живих и умрлих чланова, споменути су добротвори и почасна чланица гђа

Савка дра Јована Субошића. Задруга је добила 4 ред. и једног потпомажућег члана.

Г-ђа *Десанка ил. Бајић*, благајкиња друштвена изнела је у скупштини рачунски извештај за прошлу годину, по којем је било примање: 598'42 круне, а издавање: 307'01 круну, те је претекло за идућу 1908. год. 291'41 круну. Задруга је уложила у Српску Банку: 274'28 К. Од чланарине је добила: 206 К; добровољних прилога: 67'60 К, а славска забава је донела: 50'54 К. Издатак је чињен поглавито на горепоменуте цели.

Још ми дужност налаже да споменем овде неколико пријатеља и дароватеља Задругиних. Г. Никола *Јовановић* занатлија овдашњи даровао је прошле године 40 круна. Г. Др. Дридарски, услед смрти свога мезимчета, поклонио је 10 К а раденик у арсеналу г. Милан *Ракић* уписао се за члана потпомажућег, чим је чуо да у Бечу постоји Срп. Жен. Задруга. Гђица Драга ил. *Халавања* сакупила је о славској забави 17 круна и 53 пот. Свима овима дароватељима и пријатељима ове установе нека је срдачна хвала.

Сара Димитријевић
тајница.

Г р а ч а ц.

Добротворна Задруга Српкиња у Грачацу (Лика), имала је своју другу редовну скупштину 16. фебруара о. г. у којој је тајник М. Обра-

довић поднео извештај о томе, из кога видимо, да је задруга имала 32 редовне чланице и 23 помагачице. Из задруге је иступило 5 чланица. За тим се прешло на читање извештаја о благајни друштвеној и извештају прегледачица, те се испоставило, да је благајна вођена тачно и уредно, што је све узето с одобрењем на знање и затим се прешло на избор часништва и одбора. Избор је текао једногласно и изабрани су поново:

За председницу: обљубљена г-ђа Катинка *Петровић*, за потпредседницу: Јелена *Лабус*, за тајника: Мане *Обрадовић*, за благајкињу: Мара *Ђукова* а за одборкиње: Јелена Дошенова, Марија Ковачевићева, Софија Бабићева и Анка Петровићева.

Председница се топло захвалила на указаном јој поверењу и моли скупштинарке, да ју помогну у вршењу њене свете дужности.

Приликом претреса прорачуна за идућу годину, решено је: да се даде 20 К академском друштву у Загребу; за одео сиротим ђацима: 60 К; за књиге двојици ђака на вишим школама: 30 К; за милостињу месне сиротиње: 30 К, и да се претплати задруга на „Женски Свет“.

На завршетку скупштине захвалила се председница бившем управном одбору на његову труду, а нарочито благајнику, г. Јовану *Лабусу* на његовом досадањем пожртвовању те онда закључила скупштину.

ПЛАВО ЦВЕЋЕ.

— ИЗ КЊИГЕ СПОМЕНИЦЕ. —

III.

„Сто је људи и ђуди су разне“,
Сто је жеља, ал су многе празне;
Празна жеља варљиво је злато,
Ласкање је много умиљато . . .

Нашто жеље? — Дал' искрењем дишем?
Нашто речи? — Дал' од срца пишем?!
Познаћеш ме, време куша ђуди,
Па тек тада о мени пресуди! —

Београд 1895. г.

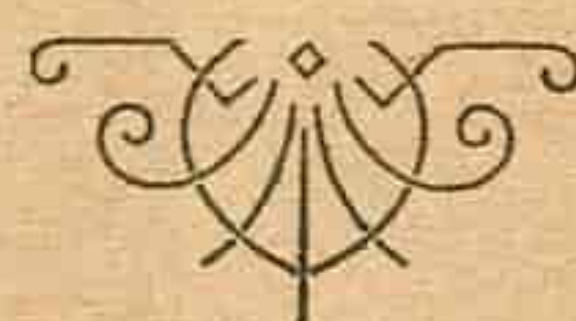
IV.

Тек ти живот у пупољку мајском,
Још си дете у заносу рајском.
Не знаш јоште шта се светом зозе,
Што детињске златне руши снове.

Свет је споља дивотан и мио,
Ал' у себи тек је злобу скрио;
Свет се смеши и кад сузе лије —
Тек у сузи смер паклени крије!

Шабач 3./6. 1896. г.

Бор. Л. Ценић.

ПЕСМА СРПСКИХ СОКОЛОВА.

— ХИМНА. —

Хај'ге, браћо, хај'ге, сестре,
Хај'те с нама, сад је час:
У соколском братском раду
Ту нам свима лежи спас!

Снажни духом, снажни телом
И мишицом као гром, —
Стајаћемо на бранику
И помоћи роду свом!

Хај'те сложено са свих страна,
Брат уз брата да смо сви,
Док у нама срце бије
И јуначка крзца ври!

Хај'те сложено, српски синци
У соколски снажни сплет, —
Нек' одјекне слога наша
И задиви цео свет!

КЋЕРКА СТАРА ИЗРАИЉА.

ПИСМЕ МАРИНА БОЖИЋ РОЂ. СПАИЋ.

У српском селу Г. у Срему трговао је стари Самујило Фишер. Радња му је добро ишла и није ни чудо, јер се повлачила с лозе на лозу скоро до два века. Наравно, да се од тог имања увек остала деца исплаћивала а најстарији би син увек на темељу остао у кући и радњи.

Па тако и Самујило, кад му се браћа по свету разиђоше, остаде сам са својом женом и нејаком кћерком Елом. Па као да му се срећа најбоље насмешила, куповао је продане земље својих предака. Већ и пета кућа низала се у дугачкој улици као својина газда Самујила.

Госпођа ФишEROVA радила је вредно свој кућевни посао. Мали издатци крај добро вођена домазлука свиђали се газда-Самујилу, кога су тако звали по свој околици.

Но крај све добротe гoспе Самујилове ипак он није толико уважавао њезине врлине, шта више, много јој је пута живот загорчао. Што му је боље ишло, понашао се све више деспотски у својој маленој породици.

Више пута кад би у важном разговору и госпођа Фани своје мишљење саопштила мужу ради свог бољег унапређења, он би

се за маленкост разљутио те по осам дана ћутао, па и после кад је морао попустити, било је онако, како му је жена саветовала, јер се уверио да разборито и савесно зна све размислити. Само је тек у онај пар хтео своје право да има.

Испочетка ненавикнута том понашању, гђа Фани, приписивала је то разној бризи мужевљевој, но кад се то све чешће понављало, почело је узрујавати њену осетљиву природу. Кад је Ела била навршила својих девет година, почела је госпођа Фани побољевати. Оно некад јако биће, које је лако могло сваке непогоде живота сносити, од те тако рђаве природе мужевљево, почела је слабити. Онај црв, који јој је душу подгризао, почео је и тело рушити, те од оне здраве и румене жене остала је само сен.

Када је Самујило увидео, да му је жена све слабија и да је душеван немир помрачио за увек ум несретне жене, завладало је њиме велико кајање, а понајвише зато, што је и он својим чудним понашањем томе доста допринео. Жао му било детета. Мала Ела чудним би погледом пратила своју матер, те би више пута

запитала оца: шта то мама хоће? Самујило би намрштио своје и онако већ наборано чело, а Ела је ћутала, увек мирно и тихо по кући ходала а у том вечитом миру и ћутању дете је расло, телесно се даље развијало а душевном развиту помагале су оне многе књиге, које је Самујило својој кћерци куповао, увиђајући и сам, да му је кћерка са материне несреће упућена на самовање, те је хтео да је барем у књигама позна са животом.

Девојче је радило. У радњи замењивало оца, неговало болну матер и већ тако рано примило кућевну бригу.

Шеснаест година, да лепе младости. Проћи златно безбрижно детињство, уживати оно мало девојачка доба, када је лепа девојка свесна своје лепоте. И тих лепих шеснаест година навршила је Ела. Но њено детињство не беше безбрижно, онај прелаз у оно мило девојачко доба започео је смрћу миле мајке. Мртва лежи предобра жена, смисловао се Бог њених мука, па ју решио јадног живота.

У црно обучена млада девојка наслоњила се на мајчин одар, велики бол и туга тиштали су душу девојчину. У очима не беше суза. Неми бол обузео јој младо биће. Научена на патњу, на прегоре, све је у себи скривала, а очи, оне велике тавне очи, ретко су сузу пустиле.

Самујило је гледао са неким поштовањем у своју кћер, гледао и тешио се, да ће му ипак зрака радости због тог јединог детета озарити његов тежак живот. То би бивало за час, после би саможиви отац увек само на себе мислио.

Одмицали су дани у кући Самујиловој тихо и мирно, као да у тим мрачним зидовима не бије младо срце. Млада тужна девојка жалила је своју мајку. Увиђала је, да је и у онакој боној сени било срце пуно љубави за њу. Отац је брже прежалио своју верну љубу. Распитивао је на све стране за добру газдарицу, којој би свој велики домазлук поверити могао.

За кратко време преузела је све газдинство фрау Рози, разрока, црвенокоса женица. Како је била мала и дебела а при том неисказано ружна, тако, да се сви млађи ругали њом; али она их је чуд-

ним начином ипак све придобила, те су је шта више почели слушати и налоге њене вољно извршивали. Колико је била ружна толико и лукава. За кратко време упутила се у сваки посао, за све се занимала, прегледала је запуштене зграде, уредила је све, и кућа је светлила у највећој чистоћи. Тим начином освојила је и газда-Самујила и веровао је, да она само добра кући и његовој кћери жели и чини.

У почетку њезина доласка бринула се Ела за спремање и уређивање соба као и куповање и наређивање за кување. Касније је фрау Рози и то преузела, јер је увидела, да ту може имати за себе доста користи а изговарала се газда-Самујилу, да Ела не држи ништа строго по правилима израилске вере, а она из свега види, да је он добар Израил, па не ће да се непажњом огреше.

Наравно, да јој је газда-Самујило то одобрио и похвалио њену пажњу, јер он на обичаје своје вере добро пази и строго држи а његова кћи је премлада остала, па није чудо, да су јој верске ствари непознате.

А сам имам и сувише мало времена да је у том упућујем, додао је Самујило.

Ја то знам, зато ви само мени оставите, ја ћу госпођицу о свему научити. Мислим, да сте увидели, да ја сваки посао добро разумем, хвалила се фрау Рози, а оне криве очи још више се искривише.

Господар Самујило задовољно је погледао. Добро, добро, фрау Рози, само тако чините, па ћете по заслуги бити награђени.

Ова лукава жена уживала је, што је у кући све за се придобила, још само Ела предусретала је хладно а и за то је досетљива фрау Рози била већ план сковала. Сутра дан дочекала је Елу у кухињи весело те почела ласкајући питати за њена омиљена јела. Када јој је Ела одговорила, да јој је то свеједно, почела јој фрау Рози говорити, како није добро, што увек код куће седи. Тако лепа млада девојка треба да живи, да се провађа, да што више у друштво залази. Ела јој је одговорила, да у садашњим приликама то

није могуће. Истина, позивала је више пута млада интелигентна ферштерица, која се скоро била доселила у село, да их што чешће походи, она би додуше то радо била учинила, али не зна да ли би отац имао шта против.

Фрау Рози је то на себе узела и још шта више наговорила газда-Самујила, да кћери узме коју хаљину више, као што је у најновијој моди.

Самујило је волео да види своју кћер укусно обучену, зато није жалио и већ идуће недеље упутила се Ела у красној загаситој хаљини, у којој је вито тело девојчино још лепше и облије изгледало, младој ферштерици.

Млада госпођа Марта Стајићка врло се обрадовала својој гошћи, јер није ни сама имала друштва, те је задржала гошћу цело после подне а пред вече је са мужем отпратила кући.

Те су се посете све чешће понављале а већ за две недеље биле су млада госпођа Марта и Ела најбоље пријатељице.

Обично после таквих посета приповедала је Ела фрау Рози о свему, а фрау Роза се весело смешкала, што јој је и Ела сад наклоњена. Пекла би гушчију цигерицу те шиљала госпођи Марти, да се и њој умили.

И тако је одсад живот текао у кући газда-Самујила. Фрау Рози је била осовина, око које се све окретало. Ако су млађи желили мали допуст или томе слично, послушно би јој у кући и врту помогли а допуст је био ту. Ако је Ела хтела нову хаљину а отац о том није хтео чути, обично би се фрау Рози заузела и хаљина би била ту.

Истина, газда Самујило није био претерана тврдица, али је мислио: девојче је премладо па не разуме, а кад му је то старија и искуснија жена саветовала, онда је радо послушао, а особито још, кад је то фрау Рози, која је полако и њега увукла у своју мрежу.

Једног дана био је г. Самујило отишао од куће, те га је кћерка у радњи замењивала. Радња је била сваковрсном меповитом робом снабдевена а муштерија скоро увек пуна. Ела је са својом уро-

ђеном брзином и окретношћу послуживала, секла тканину, мерила шећер а на силна питања и разговоре муштерија полако је одговарала, присебно радећи. У опште сви су је радо имали, а стари Самујило, када је био расположен, приповедао је којој својој муштерији, како ће зету радњу предати, само да му добра кћерка до смрти његове у кући остане.

Муштерије се помало разилазиле, мрак се већ спуштао, када у радњу ступи уљудно обучен млад човек, затражи неку маленкост, када је био послужен плати, загледавши се мало дубље у тавне очи лепе Израилке. Враћени новим одкотрља се из мале руке девојчине и док га је младић купио осмехнуо се, препоручио се те отишао.

Сутра дан чуло се, да је приспео млад очекиван учитељ. Леп, весео млад човек. Муза га је обдарила вештом руком, те је све сликао што му се с естетског гледишта свиђало. Нуз то је имао леп глас и већ за кратко време био је љубимац главнијих у селу.

Наравно, да није изостала ни кућа г. Стајића, па како је становао у близини, то им је врло често долазио.

Ту се и Ела с њим упознала. Живо су расправљали о књижевности, књигама и т. д., те је понудио Ели неколико хрватских и српских дела, што је она радо прихватила и радовала се, што ће и у томе бити познатија.

У тако лепом друштву, чежњи и очекивању дошао је и осамнаести Елин рођени дан. Отац јој је поклатио красан прстен с драгим каменом, пољубио је у ведро чело, те јој рекао: драги камен дајем мом драгом камену, носи га кћери, весела буди, али не заборави, да си кћерка старог рода израилског, па ма имала у животу искушења, ногама га згази, али остани верна поносну роду свом.

Она га погледа, заблисташе оне тавне очи а на старчеву руку паде суза из лепа ока девојчина.

Фрау Рози, да је обрадује, приправљала је добру ужину за Елине госте.

Но највише је изненадило лепу девојку слика њена у боји израђена. Ружичастој

хаљини, дуге црне плетенице тако су доликовале, а мали цветићи јасмина на грудима били су као узабрани.

Слика је била од онога првог познанства с младим учитељем, када је Ела у радњи била, те се и сама смешила на примедбу гђе Марте, кад јој је рекла: Твоја слика оног првог дана вањег познанства мора бити да је дубоко урезана у души нашег уметника, када те је тако верно погодио.

Ела је уздахнула, погледала је сјајни прстен на својој руци, па се сетила речи очевих.

Фрау Рози је прва приметила, да се Ела не занима тако за њихове верске обичаје, у јелу шта више није ништа пазила, потужила се старом Самујилу, а он је и сам већ премишљао, да то друштво није за његову кћер, јер она навикавајући се на њихове обичаје, заборавља своје а и ти чести састанци са веселим лепим младићем требало би прекинути, јер тек на крају крајсва, од те целе шале, могло би бити доста и неприлике.

Већ одмах тај дан позове Елу и разложи јој, како је дошло време да упозна своје рођаке у Угарској, те да се спреми, за који дан ће је одвести и упознати, а пошто не вреди толики пут правити за пар дана, то ће је оставити тамо преко целе зиме, да може и забаве посећивати и до миле воље се забављати.

Ела је чула очеве речи, али даље није схваћала, зујало јој у ушиша путовање, оставити на дуго све, што јој је мило и драго, не, та то не може бити, не треба она никог да упознаје, она је сретна у овом уском кругу својих познаника.

А када је отац упитао, да ли се радује, што ће путовати, погледала га угаслим погледом, те једва изговорила: Ах остави ме оче овде. Ја сам код куће најсретнија. Остави ме, молим те. Стари је зачуђено погледао и онај час страшна мисао овлада њим, слутио је нешто и мислио је уништити то непослушно дете, што се усудило завољети хришћанина. Дошло му је да је онај час зграби па однесе далеко, далеко, где јој опасност не прети.

И већ сутра дан без збогом и без опроштаја отпутовала је Ела.

Госпођа Стајићка се чудила томе када је чула, но фрау Рози тако је то вешто исплела, да је било сасвим вероватно, да Ела првим влаком отпутује својој болној тетки. Адресе још јој не може дати, јер је стари заборавио број куће. И тако је гђа Марта морала чекати. Но да је чекала да јој г. Самујило то саопшти, чекала би дуго, јер он се тврдо решио, да боравак кћерин не казује.

Но сама Ела то је учинила. Писала је о лепоти престоничког града, о животу својих рођака, о свом провађању, а из сваке странице избијала је чежња за својим малим селом, за њима свима. Поздрављала је и младог пријатеља у даљини, који је гутао сваку реч из листа. Откако је отишла мила му девојка никада није запевао, само је сликао чак и карикатуру, фрау Розу, и сваког из њихове куће. Било је смеја и шале, но он је увек озбиљан остао.

Чекао је док се Ела наужива градског живота, па ако и после тога буде му наклоњена, испросиће је у оца, па ма било и више запрека, бориће се.

Већ је и зима била на измаку а стари Самујило никако да доведе кћер кући. Почело већ зеленити. Пољски посао требао се надгледати а у радњи фалила му његова десна рука. Покушао је, да кћерин долазак на све могуће начине одгоди.

Али кад је видео, да то никако не иде а и фрау Рози требало је помоћи, писао је, да је рођаци допрате.

Дошла је, доста се променила, некуд је виша постала и много тања, образи јој били блеђи, али јој је била свака кретња још милија, још грацијознија.

Самујило је забранио свако опћење са милим пријатељима; рекао јој, да их он сам врло уважава, али не може допустити, да је својим обичајима и назорима од живота и рада својих праотаца одводе. Јаче јој побледише бледи образи а чврсто стиснуте уснице одавале су чврсту вољу.

Заверила се, да ће оца послушати, ма је и живота стало, а да ће је стати, то је

осећала, кад ни буран градски живот није могао истргнути из њена срца слику незнатног сеоског учитеља.

Тамо јој многи ласкали, поштовали њено озбиљно понашање, такођер је и један млади трговац руку понудио, али она је то све хладно одбила, остала је верна свом првом млађаном сну.

Стари Самујило драговољно би кћер дао за тог младог и имућног Израилћанина од угледне строго израилске породице, која се тачно по Талмуду владала. А још кад је чуо, да би радњу преузео и код њега у кући остао, молио је Елу да пристане. Ела га погледала тужно, те га замолила, да јој о том не говори, што је желио, то га је послушала, а друго нека од ње не тражи.

Као да се опет вратио онај стари живот. По кући је ходала тиха и тужна Ела. Фрау Рози сретна, што је нико не узнемирује у њеном газдовању, допуњавала је и четврту стотину своје брзе уштеде.

Стари Самујило набрао је своје мрачно чело још више, када је погледао ослабљену и тужну кћер своју.

Млади учитељ замолио је Самујила за руку кћери му. Но овај му кратко и хладно одговори, да то није могуће. Поражен таким одговором без икакве наде, задао се још више у своје учење а касније је отпутовао у Цирих, да усаврши свој дар у сликању, а у себи се ипак надао, да ће се све на добро окренути. Мислио је, кад се врати снабдевен бољим оценама и бољим местом, да ће се ипак стари Јуда на његову сталност и љубав смилovati. У таким мислима и надама брзо га време прошло у туђини, те се враћао кући новом вољом за рад.

Одморивши се од пута те подкрепљен надама упутио се свечано обучен старом Самујилу.

Учтиво га примио стари Израил, задрхтала му седа брада, кад га је за руку примио те га свим могућим начином наговарао, да Елу заборави, то није за њега а он пре волије своју кћер видети мртву, него је дати хришћанину.

Чувши тихи врисак у другој соби, оде и доведе за руку смртно бледу своју кћерку.

Дигао руку на слику Елине мајке, те јој рекао: Проклета била кћери, ако изневериш свој род израилски, то ти твој отац у име покојне матере говори. Ела је истргла своју руку из очеве, изгледала је виша него обично, кад је своје обе руке према слици мајчиној дигла. Престани оче, не говори. Ја знам, да моја мајка не би била тако немилосрдна. И она је твојој вољи подлегла, па ћу и ја. Но, не бој се, нећу бити непослушна. Остаћу Израилка, али то ти кажем, да никад нећу поштовати ону веру, у којој има тако мало милосрђа и љубави.

Застале су очи старог Самујила на дивној узрујаној девојци. Њена га лепота умекшала, те је није корео за увређене речи. Погледао је окамењеног младића, а тај поглед немилосрдна оца изтрже га из мртвила, те је рекао девојци: Ходите са мном, Ела! Оставите ову тужну кућу, где је тако мало радости било.

Оче, смилуј се! Само твојом приволом оставиће те твоја кћерка. Оче, добри оче!

Опет се чула клетва из старчевих уста, а Ела скрхана, болна, клону на столицу.

Од то доба у кући стара Самујила настао је велики немир и брига. Ела је болесна. Као бледа сенка ходала је по кући, а сад је пала у постељу. Шест месеци како болест хара то лепо младо тело. Увидео је Самујило, да му кћерка има његову несломљену вољу. Једно од њих морало је подлећи. Дозивао је веште, искусне лекаре. Трошио је, чинио је све и сва што је могао и чуо.

Ноћу се богу молио по свом обичају, да му оздрави његова јединица. Али било је све у заман, последњи дани се примицали. У радњу је дошао нов пословођа, јер стари Самујило није одлазио од кћерине постеље. Она је видела велику тугу очеву, те га смешећи тешила, а он јој обећавао све, шта зажели, испуниће јој и њену најмилију жељу, само да оздрави. Љубила је очеве руке а сузе су капале из старчевих пола усахлих очију, падали па као роса блистали на бујној црној коси болесне девојке. Не жалости се оче, мене зове моја мајка, како је лепо сваком

сирочету под мајчиним окриљем. Прити сла је мирисаво цвеће, што га је од суседне дечице добила у своје обе руке. Зажарени јој образи клонуше на узглавље. Лагано замахну анђео смрти својим крилима те успава за увек кћерку стара Израилја.

Укочено пратио је Самуило сваки дах своје кћери а кад више не чу ништа, страшан крик оте му се из груди, те му

Негославци, 30. I. 1908.

Задужбина кнеза Николе. Кнез Никола намерава, како мостарски »Народ« вели, да подигне на Цетињу нову и велику цркву као своју и своје мајке задужбину, и жеља му је да се по смрти у тој цркви и сахрани.

Дечија болница. У спомен скоропреминулих књажевића црногорских *Штевана и Станислава* покренули су црногорске старешине мисао, да се подигне на Цетињу Дечија Болница из народних прилога. На ту цел се образовао већ и одбор са митрополитом Митрофаном, прабискупом Милиновићем, муфтијом Мустафа Хилми, Војводом И. Пламенцем, др. Станком Матановићем и Урошем Марићем, апотекарком, који купе прилоге. Сам књаз Никола и књагиња Милена приложили су 5000 К, до данас има већ скупљено до 10.000 К.

Љуба Крсаповић познати добротвор из Београда, учинио је ново добро. Поклонно је ових дана једно своје земљиш у *Вуковару*, у вредности од 10.000 круна српској православној црквеној општини вуковарској, а за градњу срп. школе у *Мостару* даровао је 25 ком. акција мостарске банке у вредности од 6000 К.

Промена у бањалучкој Добротворној Задрузи Српкиња. Добротворна Задруга Српкиња у Бачкој Луци имала је своју редовну скупштину у недељу 24. фебруара (8. марта) о. г. Том приликом захвалила се на почасти председничкој досадашњој заслужна председница г-ђа *Христина Михајловићка*, а изабрана је на њено место покретачица исте задруге, г-ђа *Јованка С. Милошевићка*. За досадању председницу пишу, да је својим радом као председница и својим великим пожртвовањем за опште добро друштва

молитвеник испале из руке. Пад тешка тела тргоше, фрау Розу од њена посла. Крај смешећа анђела лежало је мртво тело строга оца.

Већ по пети пут био је избачен некад вредни младић из сеоске биртије. У школу и не иде, надају се скоро промени. Продаје помало своје ствари и пије, док траје у бескрај оно пиће, које пре никад није ни окусио.

заслужила и општу похвалу и признање. Као добра домаћица и осетљива Српкиња уписала се за добротвора друштва овог, кумовала је певачком друштву у Санском Мосту, почасна је чланица друштва »Побратимства«, кума је нове основне школе у Бањој Луци. Добротворка је бањалучког певачког друштва »Јединства«, помагала је материјално — три сиротице, које су данас учитељице. Живела!

И новоизабрану председницу познајемо као одличну Српкињу, те се надамо, да ће повести друштво и даље у напредном духу њене предшаственице.

Забава. Најмлађа Добротворна Задруга Српкиња у *Чикагу* (у Америци) приредила је прву своју *Велику Забаву* у суботу 23. фебруара (7. марта) о. г. уз суделовање српске омладине у Чикагу, чији је чист приход намењем самој задрузи. Срећан почетак да Бог да!

Стогодишњица Дубровника. Последњег јануара месеца о. г. навршило се равно 100 година, како је француски цар Наполеон I. укинуо хиљадугодишњу републику српског града Дубровника. Дубровачки лист: »Срђ«, донеће о том историјске потврде и моли да му се приопште ма који податци из тог доба, да би што вернију и потпунију слику могао донети.

ЧИТУЉА.

† **Књажевић Стефан.** Преблагом Богу је повољно било, да узме к себи и другог, старијег Стефана сина Кнежевића Мирка. У току од девет недеља изгубио је Кнежевић Мирко и кнежевићка Наталија обоје мушке деце: Станислава и Стефана, што је ожалостило не само високе

родитеље, деду и мајку, Кнеза Николу и Кнегињу Милену, него и целу Црну Гору, па и остало Српство, којештује велику и заслужну породицу Петровић-Његушеву. Нека је вечан покој младим душама!

† **Драгиња Јорговић рођ. Милетић.** Опште поштована и уважена г-ђа Драга Јорговић, супруга пок. Глише Јорговића, многозаслужног учитеља и управитеља в-кикиндског, мати заменика школског референта бачке и будимске епархије г. Александра Јорговића, Јелене Летић и Данке Лотић, председнице Добротворне Задруге Српкиња у Темишвару и пунице г. Љубомира Лотића, заменика школ. реферанта епархије темишварске и вршачке, упокојила се у Вел. Кикинди, после кратке болести у 75. години живота и сахрањена је уз велико саучешће кикиндског грађанства. Бог да јој душу прости!

† **Марија уд. Бранкован.** У Темишвару је умрла 1. (14.) марта о. г. после кратког боловања г-ђа Марија удова Бранкован, мати г-ђе Софије Димић, негда суграђанке новосадске и Марије Николић, чланице Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, у 85. години живота. Беше угледна и уважена Српкиња. Бог да јој душу прости!

† **Марија Ђурчина,** мати г. Васе Ђурчина, великог трговца у Панчеву, свекрва бивше председнице тамошње Добротворне Задруге Српкиња, г-ђе Милесе Ђурчине, једна од најстаријих Српкиња у Панчеву преселила се у вечност у четвртак 13. (26.) марта о. г. у 93. години живота. Мир пепелу те старе душе!

† **Јулка Ивачковић.** Наша претплатница, а многогодишња благајкиња Српске Штампарије у Загребу упокојила се 8. (21.) марта о. г. у 36. години живота. Хвале је, да је била врло вредна и савесна раденица — и честита Српкиња. Бог да јој душу прости!

† **Јулијана Јовановић рођ. Загорица.** Ми смо у прошлом броју објавили да се 23. фебруара (3. марта) о. г. угасио живот *Јулијане Јовановић рођ. Загорица*, велепоседнице Ст. Бечејске, али смо доцније добили о тој покојници ове податке. У последње доба, дошла је у Сентомаш у госте код своје миле кћери, где је и умрла. Тело миле покојнице је — по њеној жељи — тај исти дан пренесено у Бечеј, њеној кући, тамо на мртвачки одар смештено и сутра дан у недељу 24. фебруара (8. марта) у цркви опојано и уз велико саучешће целога грађан

ства у породичну костурницу свечано сахрањено. У цркви се са покојницом у врло лепом говору опростио ондашњи протојереј, пречасни г. *Јован Бороша*. Тугу за изгубљеном матером, даље са три миле кћери јој гђама Маријом Каменка Јовановића, Милевом уд. Дунђерски и Зорком Стеве Дунђерскога, сви пријатељи и знанци њезини, чему су најбољи доказ оне поток-сузе, које су, за време укопа проливане.

Покојна Јулијана Јовановић, беше једна ретко интеллигентна Српкиња, која је са своје благе нарави и предусретљивости опште љубљена и поштована била. У њој губи Српство ретку добротворку, јер је све српске установе потпомагала и љубила оном љубављу, кроз коју не провејава сујета и себичност. Тако је да напоменем само не давно Сантовачкој срп. прав. цркви знатан поклон даровала, а и Ст. Бечејској многа добра учинила.

Осим тога је покојница била чланица бечејске и почасна чланица сентомашке Добротворне Задруге, у којима је увек као њихова добротворка функционисала. Услед тога је Добр. Задруга Сентомашка на позив своје потпредседнице, г-ђе Софије Вељка Загорице сазвала у четвртак 12. марта по н. к. ванредну седницу, на којој је учињен помен покојници. После седнице су све одборнице под вођством г-ђе Софије В. Загорице отишле својој председници г-ђи. Зорки Дунђерској те од стране задруге изјавиле своје саучешће. Председница је у спомен своје миле матере даровала задрузи 100 К. Затим су одборнице отишле и другој кћери и својој добротворци, уваженој г-ђи *Милеви уд. Дунђерски* и њој то исто учиниле. Како дознајемо и г-ђа Милева ће за вечиту успомену на своју матер учинити прилог задрузи. *Бечејском певачком друштву* пак — што је приликом укопа својим лепим појањем одала покојници последњу пошту, поклониле све три кћери заједно леп и скупцен барјак.

Ко је год познавао ову одличну жену, примерну домаћицу и угледну Српкињу, мора искрено зажалити за њеном смрћу и из чистог срца пожелети, да Бог дарује рајско насеље њеној племенитој души. Вечан ти спомен дична Српкињо!

И. З.

† **Др. Бојана Стефановић.** У Вел. Кикинди подлегла је у суботу 8. (21.) марта о. г. после дуге и тешке болести ретко интеллигентна женска снага, упокојила се дра *Бојана Стефановић*. Ова женскиња имала је патнички живот. Отац

јој је рано преминуо а она је ретком љубављу учила, па је толико радила да је своје слабачко тело истрошила више но што је требало. Родила се у Мађарској Чанади 21. јуна 1881. Гимназију је свршила као приватна ученица у Вел. Кикинди и прешла по том на медицинску струку, где је 14. октобра 1905. промовисана на Будимпештанском универзитету за доктора целокупне медицине. Годину дана за тим практиковала је на болници у Њиређхазу, откуда је прешла у Темишвар и ту добила место на општинској болници. Овде је приметила, да слабијаче но обично те напусти то место, и кад се мало опоравила пређе у Бузијаш као женски лечник где је стекла лепе симпатије и велику праксу. По свршеној сезони тамо настани се у Вел. Кикинди, где је својим лепим и уљудним понашањем, својим лепим знањем у брзо стекла гласа и привржености. Међутим је болест

отимала све јачег маха и она је на месец дана пред саму смрт морала напустити сваки рад.

Ма да није одрасла у српском друштву ипак је задржала српску свест а врло се обралокала, кад су је девојке Српкиње позвале јесенас у своје девојачко коло. Жалимо, за овако младом Српкињом, која је својим сопственим трудом и муком доспела до лепе интелигенције и угледног положаја у друштву, па тако рано да прецвета. Бог да јој душу прости!

† **Станислава Рајић** из Београда, синовика и поћерка угледних грађана Новосеоских, Арсе и Љубице Јовановића, преминула је 27. фебруара (12. марта) о. г. у млађано доба, у својој 16. години, после кратког али тешког боловања и ожалостили јако ове добре душе. Нека је мир пепелу њеном!

Б Е Л Е Ш К Е.

П Р О С В Е Т А.

Угарска.

Варош Кашава у горњој Угарској има своју пољоделску школу за женскиње. У тој школи је заведено од ове године и ткање разних тканина: Ђилимова и платна. Држава потпомаже ту школу са 10.000 К, а управа се обвезала, да за ту цену израђује за продају разне тканине. Држава је намерна, да и поред других женских школа заведе ткалачку вештину, у којој би сироте девојке имале своје заслуге.

Р А З Н О.

Бирачко право за женскиње. Како се на угарском сабору спрема нов изборни закон, употребиле су ту прилику и Мађарице те су изаслале под водством *Розе Швиммер* једну депутацију, која је предстала председнику сабора, и министру унут. послова, да тражи, да се даде и самосталним женским право изборног гласа као и мушким. Навеле су да то право уживају женскиње у Финској и Норвешкој и да се за то спрема и Холандија и Шведска, а у Енглеској су у дољној кући већином гласова већ изгласали то право за женскиње, те се надају, да ни Угарска влада неће имати ништа против тога и да ће потпомоћи праведне жеље својих женских суграђанака. Председник је сабора изјавио, да није непријатељ те идеје и да ће ју проуч. ти, а министар унутрашњих послова *Андраши* изјавио је, да није још приспело доба за таку новину, те да се женскиње морају још спремати за тако право.

КЊИЖЕВНОСТ.

КЊИГЕ.

Продужен рок уписивању на *Историју Српског Народа од д-ра Станоја Станојевића*, професора универзитета, коју смо у 2. броју нашег листа објавили да ће трајати до 5. фебруара о. г., продужен је сад до 1. априла о. г. по ст. к. Овај се рок неће више продуживати ни у којем случају, а књига ће се штампати само у онолико примерака, колико се претплатника јави. Цена је књизи: четири динара или четири круне за наше крајеве овамо.

Пријатељи листа.

Г-ђа *Аића уд. Укропина* из Дољ. Тузле, поред свог листа платила је један примерак за коју добру ученицу, који се даје *Смиљка Грујић*, ученици III. разреда овдашње срп. више дев. школе.

Претплатницима.

Како заостала претплата наших претплатника стиже по мало сваким даном, а од неких страна и поруке да ће и даље држати лист, решили смо се, да још и овај број пошаљемо свима, који су заостали с претплатом тим пре, што овај број издајемо 8 дана раније.

У Нов. Саду, 23. марта 1908.

Администрација и Уредништво
„ЖЕНСКОГ СВЕТА“.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Благородној Госпођи
Милеви Дунђерској рођ. Јовановић
у Бач-Сентомашу.

У место венца блажено-упокојеној доброј Вашој мајци, нашој врлој чланици и племенитој госпођи Јулијани Јовановић рођ. Загорица, изволите, Благородна Госпођо, сетити се и наше Задруге, којој је Ваша госпођа мати оснивачицом и кроз многе године свагда наклоњеном чланицом била, лепим даром од **две стотине круна**, на којем заиста племенитом делу молимо Вас, да изволите примити нашу најтоплију захвалност.

Бог да прости душу добре Ваше мајке, а Вама, милостива Госпођо, нека Свевишњи подари много здравља и живота, те да, по доброти срца свога, још многа можете учинити добра милом своме роду српскоме.

Из седнице одбора Просветне Задруге Српкиња у Старом Бечеју држане 9. (22.) марта 1908. године.

Емилија Јоцић.
председница.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Добротворна Задруга Српкиња у *Грачацу*, канда је најмлађа сестра у редовима сестринских задруга на овој страни, а њу су покренули и утврдили овде г. др. Мане *Трбојевић* и супруга му, гђа Софија *Трбојевић*, која је у први мах послужила задрузи и као тајник њен. Они су дошли у нашу средину пре две године и труде се, да заведу и остваре овде све, што је по Српство наше добро и корисно, као што су, ево, покренули и остварили и ову задругу. За ту услугу, коју су нам учинили својом љубављу и пожртвовањем, дужни смо да им одамо наше признање и ја се радујем, што је мени пала у део та част, да им у име овдашње Добротворне Задруге Српкиња овим путем дадем јавно признање на њиховом пожртвовању и желим, да их Бог обдари здрављем и срећом те да дочекају, да се овај њихов рукосад укорени у нашој средини и да донесе плода народу, кога тако љубе.

У Грачацу (у Лици) 13. (26.) марта 1908.

Катинка Петровић
председница.

За пролетњу сезону

**стигао ми је врло богат
избор**

**у мушкој и женској
конфекцији**

као и највећи избор у

**женским костимима,
шосовима, вуненим и
батистаним блузама,**

све по најмодернијем енглеском
и француском кроју.

Послуга је уз **најумеренију цену**
код српске фирме

П. Н. МОМИРОВИЋА

у Новом Саду, Главна ул. бр. 3.

1—12

СТЕВАН РЕГЕЊИ

У НОВОМ САДУ 1--1

трг Фрање Јосифа, ћошак зграде рим.
кат. цркв. општине, одмах поред рим.
католичке цркве.

Препоручује своје богато стовариште **златног и сребрног еспапа** као и **адиђара**.

Оправке свију горе наведених ствари извршују се најтачније.

Велики избор и специјалитета **лепог еспапа од кина сребра**.

Богато стовариште

сатова са шеталицом, златних и сребрних сатова за деп безусловно; најбољи и најјефтинији избор за набавку **оптичких справа** сваке врсте. Заступство и стовариште мустра од аутомата за свирку, за хотеле, гостионице, приватне особе и т. д.

Поуздапа гаранција. — Солидна послуга.

Цене најјефтиније.

ФИРМА МАТИЈА ЛЕВИ и ДРУГ

НОВООСНОВАНА радња ПОМОДНОМ робом

КОД АНЂЕЛА ЧУВАРА ——— КОД АНЂЕЛА ЧУВАРА

————— У НОВОМ САДУ, ———

на главној пијаци у згради хотела Јелисавете.

Узима себи слободу, да овим најучтивије јави поштованој публици, да су у ванредном богатом избору стигле

ПРОЛЕТНЕ и ЛЕТНЕ НОВИНЕ,

домаћи и иноземски специјалитети у вуненим, свиленим штофовима, и у штофовима, који се могу прати, прави француски делени и батисти, енглески зефири, те је у свачијем интересу, да прегледи прекрасни избор — без икаква приморавања на куп — пре но што подмири своје потребе.

Фирми је част, овом приликом упозорити на сепаратно одељење за женско рубље, потпуне опреме за невесте, блузе и жипоне, од које робе водимо само оно што је најодабраније, али по свим ценама.

Мустре на захтевање шаљемо ———
————— **бесплатно и франко.**

Коме треба потпуна за невесте опрема, томе по жељи шаљемо у кућу рубље и колекције са специјалним ценовником а не захтевамо никакве накнаде и без обавеза за куповање.

Многоструко одликована.

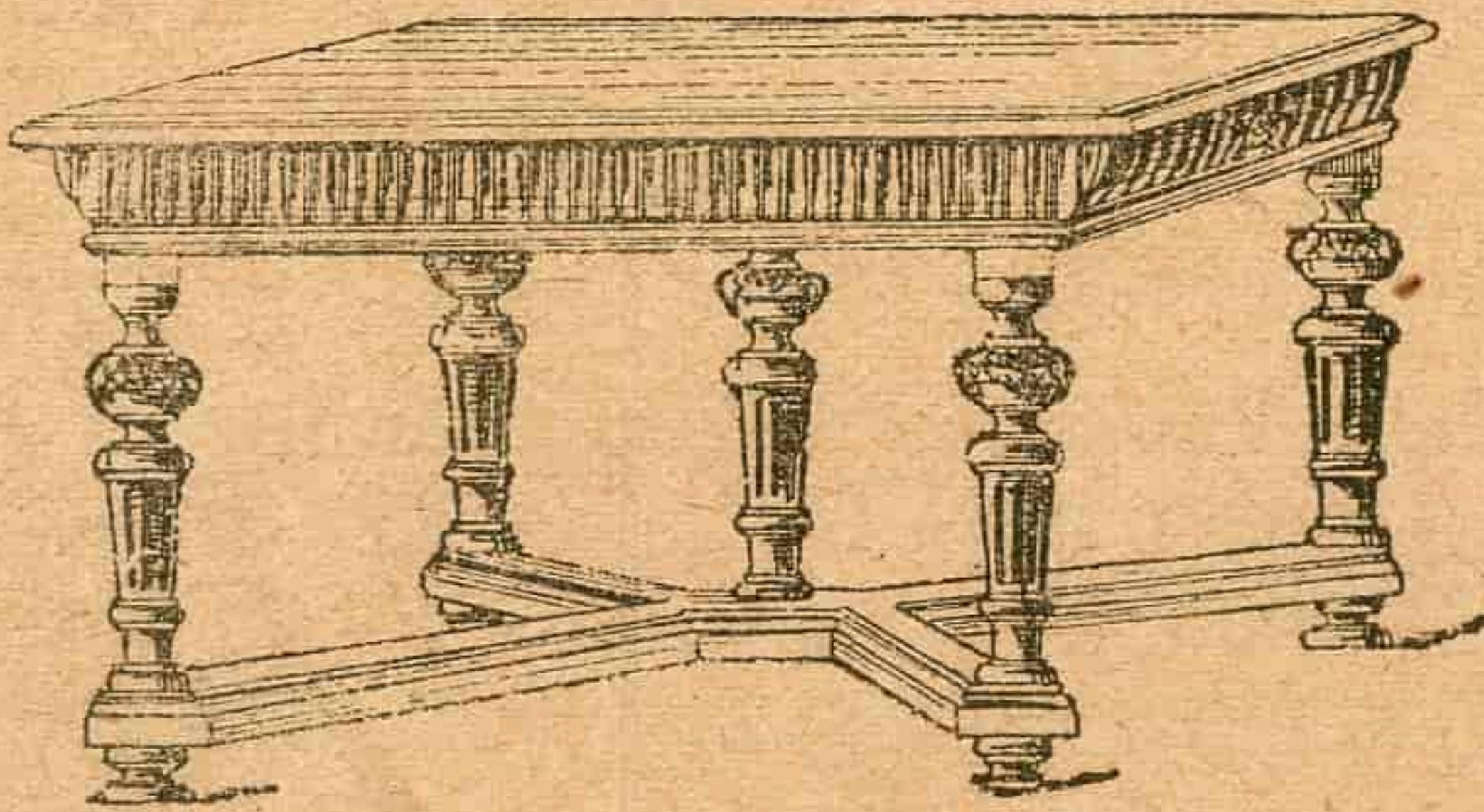
Постоји од 1860. године.

ФАБРИКА НАМЕШТАЈА И СТОВАРИШТЕ
НАСЛЕДНИКА НИКОЛЕ ДУСИНГА
 У НОВОМ САДУ

Ханска улица бр. 1. преко пута од ерпеке основне нар. школе препоручује своје велико, богато сортирано стовариште намештаја за спаваће собе и трапезарије, као и свију врста тапечираних гарнитура за салоне у сваком стилу по јевтиним ценама.

Даље: шифонера, кревета, столова, ноћних и за умивање, орманчића, креденца, дивана, огледала, мадраца, столица,

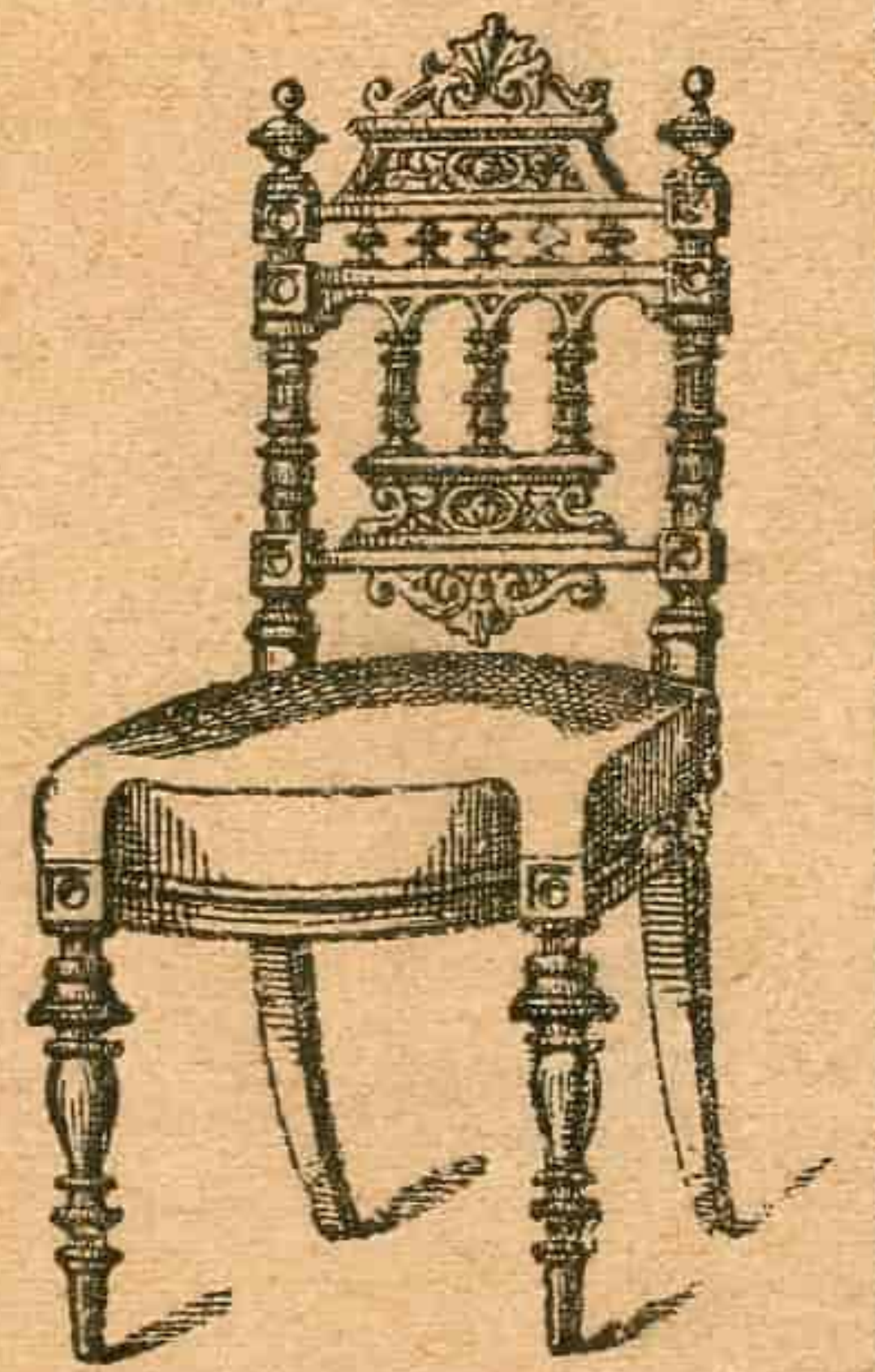
СЛИКА,

у тамној и политираној изради а солидној каквоћи и са врло јевтиним ценама.

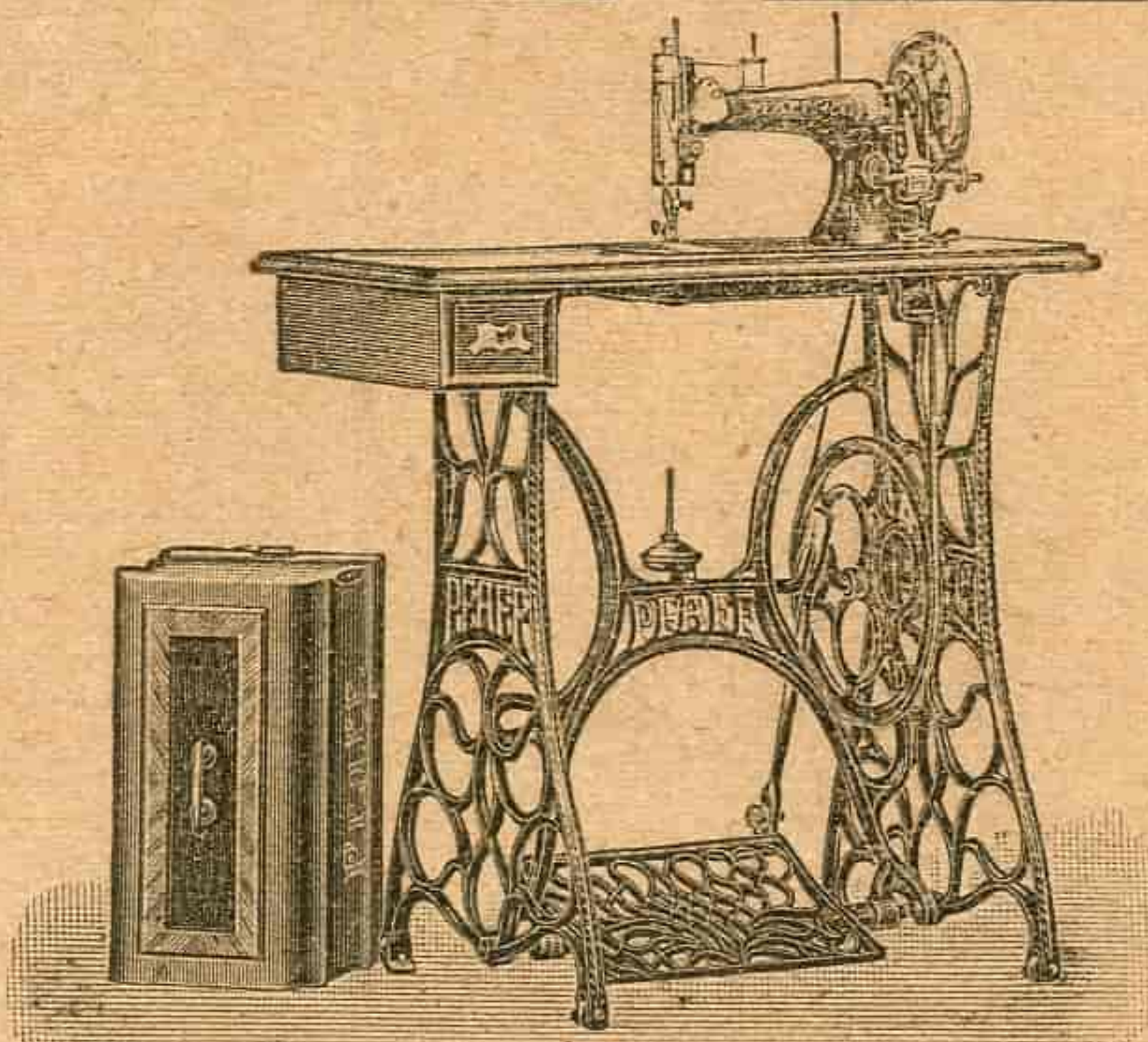
Избор у Ћилимовима, простирачима и завесама.

Препоручујемо нашу нову уређену радионицу са машинским радом за израду свију врста намештаја по жељи. 1—12

Солидна послуга! — Јевтине цене! (О солидној послуги најбоље референције.)

Основана 1871. год.

Основана 1871. год.

ЈОСИФ ШИНДЛЕР

најстарија трговина шиваћих машина и машина за штрикање
 У НОВОМ САДУ (UJVIDEK,

Господска ул. 14./а.

Стовариште: **шиваћих машина**
 најбољих система.

Једина продаја ПФАФОВИХ МАШИНА
 које су најподесније осим шава и
 за модерно штиковање.

Продаја за готово, или на отплату уз 5-годишњу
 2—3 гаранцију.

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТ. СЛАНКАМЕНУ

отвара се 1. маја, а сезона траје до 1. октобра.

Друштво је саградило 2 зграде са 40 елегантно намештених соба. Цене су од К 1'20 до К 5'—

Осим тога има рештаурација са добром и јевтином кујном и добрим пићем.

1—5

Погребно подузеће и стовариште надгробних споменика

ПАЈЕ МАРКОВИЋА у НОВОМ САДУ

у средини дунавске улице, телефон број 168.

Филијала: погребно подузеће „Конкордија“ пређе Буре Стојићића, Ђурчијска ул. бр. 15.

Држи вазда огроман избор сваковрних каменних надгробних споменика. Натписе изрезује најсавршеније, а позлата дупла и дуготрајна. Велики избор мрт. сандука, венаца, покрова и целокупне опреме за погребне. Цене строго солидне а послуга најтачнија.